

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 30 czerwca 2023 r.

Pozycja 56

POSTANOWIENIE z dnia 27 czerwca 2023 r. Sygn. akt P 21/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Michał Warciński
Jarosław Wyrembak – sprawozdawca
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 czerwca 2023 r., pytania prawnego Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie:

czy art. 767^{3a} zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) w zakresie, w jakim na orzeczenie referendarza sądowego nie przysługuje skarga, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Postanowieniem z 3 października 2017 r., Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie, I Wydział Cywilny (dalej: sąd pytający) zadał Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, czy art. 767^{3a} zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim na orzeczenie referendarza sądowego nie przysługuje skarga, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji.

Pytanie prawne zostało przedstawione na tle następującej sprawy zawisłej przed sądem pytającym:

Dłużnik wniósł skargę na czynności komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Piotrkowie Trybunalskim, zarzucając nedoręczanie korespondencji, zajęcie ruchomości niebędących własnością dłużnika oraz naruszenia procedury związanej z zajęciem ruchomości. Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie,

postanowieniem z 5 czerwca 2017 r., uchylił zaskarżoną czynność w całości. Skargę na orzeczenie referendarza sądowego wnieśli wierzyciele.

Zdaniem sądu pytającego, w związku z powyższą zawisłą przed nim sprawą, spełnione zostały przesłanki umożliwiające skierowanie pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd pytający podkreślił, że od rozstrzygnięcia pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem pytającym, bowiem zgodnie z art. 398²² § 5 k.p.c. (który znajduje zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym na podstawie art. 13 § 2 k.p.c.) sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Zgodnie z art. 767^{3a} zdaniem pierwszym k.p.c. skarga na postanowienie referendarza sądowego przysługuje w przypadkach, w których na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. Gdyby zatem sąd zastosował dyspozycję powołanego przepisu, musiałby uznać, że na postanowienie referendarza sądowego w zakresie rozpoznania skargi na czynność komornika sądowego polegającą na zajęciu ruchomości nie przysługuje skarga. Nie budzi bowiem wątpliwości, że na orzeczenie takie nie przysługuje zażalenie. Sąd pytający podkreślił, że redakcja powołanego przepisu jest jasna, a zatem nie jest możliwe doprowadzenie do jego zgodności z Konstytucją na drodze zastosowania wykładni prokonstytucyjnej. Sąd może jedynie odrzucić skargę na orzeczenie referendarza sądowego przy zastosowaniu art. 767^{3a} zdanie pierwsze k.p.c. bądź rozpoznać merytorycznie skargę, nie stosując tego przepisu, co będzie możliwe po zakwestionowaniu jego konstytucyjności na skutek pytania prawnego.

Zdaniem sądu pytającego, art. 767^{3a} zdanie pierwsze k.p.c. jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji. W ocenie sądu pytającego, nie do pogodzenia z wymogami art. 45 ust. 1 Konstytucji jest taka regulacja ustawowa, która dopuszcza możliwość wydawania ostatecznych decyzji przez organy inne niż sąd. Co prawda referendarzowi sądowemu przysługują kompetencje sądu w zakresie powierzonych mu czynności (art. 47¹ k.p.c.), ale to nie znaczy, że jego decyzje nie podlegają nadzorowi judykacyjnemu sprawowanemu przez sąd. Przepis ten należy odczytywać w powiązaniu z art. 78 Konstytucji, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Trybunał Konstytucyjny zwrócił już uwagę, że zasada wyrażona w powołanym przepisie nie ma charakteru bezwzględnie i dopuszcza wprowadzanie wyjątków, ale w ocenie sądu pytającego nie dotyczy to kompetencji referendarza sądowego w postępowaniu egzekucyjnym. Niewątpliwie referendarz sądowy nie jest sądem w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji i nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości, a w konsekwencji wszelkie decyzje mające wpływ na prawa i obowiązki wierzycieli i dłużników powinny podlegać kontroli przez instancję sądową.

Jak wskazał sąd pytający, w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie zwracano uwagę na możliwość przekazywania pewnych kompetencji z zakresu ochrony prawnej organom pozasądownym. Dopuszczono również możliwość powierzenia takich kompetencji referendarzowi sądowemu jako organowi posiadającemu odpowiedni status oraz stabilność zatrudnienia. Podkreślano jednak wyraźnie, że istotne jest, aby ostateczne rozstrzygnięcie sprawy należało do sądu sprawującego wymiar sprawiedliwości. Na podstawie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1311, dalej: ustawa nowelizująca) możliwość wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym zastrzeżonych dla sądu przekazano referendarzom sądowym, z pewnymi ograniczeniami (art. 759 § 1¹ k.p.c.), rozszerzono również kompetencje referendarzy sądowych w postępowaniu klauzulowym (art. 783 k.p.c.). Dotyczy to spraw egzekucyjnych wszczętych od 8 września 2016 r. (art. 21 ust. 1 ustawy nowelizującej).

Sąd pytający podkreślił, że ustawodawca przewidział odrębną regulację dotyczącą środków zaskarżenia przysługujących stronom postępowania egzekucyjnego. Zgodnie bowiem z art. 767⁴ § 1 k.p.c., zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. Stronom nie przysługują przy tym nadzwyczajne środki zaskarżenia (art. 767⁴ § 2 i 3 k.p.c.). Przed wejściem w życie ustawy nowelizującej regulacja ta ograniczała się jednak do środków zaskarżenia przysługujących od orzeczeń sądu, a nie innych organów, takich jak referendarz sądowy. Wprowadzona w art. 767^{3a} k.p.c. regulacja dopuszcza brak możliwości kontroli instancyjnej orzeczenia wydanego przez referendarza sądowego, który nie posiada przymiotu niezawisłości i nie jest sądem w rozumieniu art. 45 Konstytucji, a w konsekwencji nie jest instancją sądową. Istotne dla rozstrzygnięcia przedstawionego pytania prawnego jest wyjaśnienie zagadnienia dopuszczalności wydawania orzeczeń kończących postępowanie przez organy niebędące sądem. Zdaniem sądu pytającego, regulacja taka pozostaje w sprzeczności z regułami konstytucyjnymi określonymi w art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji, bowiem ostateczna weryfikacja rozstrzygnięcia organu niesądowego powinna należeć do sądów. Sąd pytający nie kwestionuje możliwości istnienia regulacji, która nie przewiduje możliwości zaskarżenia niektórych postanowień sądu wydanych w postępowaniu egzekucyjnym, chociażby postanowienia w zakresie rozpoznania skargi na czynność komornika sądowego w przedmiocie zajęcia ruchomości. Istotą pytania prawnego nie jest bowiem zarzut naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania czy też brak możliwości zaskarżenia orzeczeń sądowych w zakresie nadzoru sądu nad czynnościami organu egzekucyjnego, jakim jest komornik sądowy. Pytanie prawne zmierza jednak do oceny konstytucyjności regulacji prawnej dopuszczającej sprawowanie nadzoru nad organami egzekucyjnymi przez referendarzy sądowych (organ niebędący sądem) bez możliwości kontroli takiego rozstrzygnięcia przez sąd. Przyjmując, że nadzór judykacyjny nad działalnością komorników sądowych nie stanowi działalności z zakresu wymierzania sprawiedliwości, nie jest konieczne, aby sądy orzekały w pierwszej instancji, jednak niezbędne jest dopuszczenie zweryfikowania decyzji wydanej przez organ niesądowy przez instancję sądową. Obowiązek zapewnienia środka zaskarżenia do sądu wynika z norm konstytucyjnych zawartych w art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji. Łączne odczytanie tych norm prowadzi do wniosku, że jednostka powinna mieć możliwość uruchomienia sądowej kontroli decyzji wydawanych przez organy niebędące sądami.

Sąd pytający przypomniał stanowisko przedstawiane w literaturze, że regulacja art. 767^{3a} k.p.c. miała na celu realizację postulatu szybkości i sprawności postępowania. W literaturze zauważono również, że poprzedni stan prawny prowadził do sytuacji, w których możliwe było zaskarżenie postanowień, które nigdy nie podlegałyby zaskarżeniu, gdyby zostały wydane przez sąd, a w konsekwencji nie odciażyło to sądu. W ocenie sądu pytającego, jakkolwiek wskazane argumenty powinny być uwzględniane w procesie legislacyjnym w kontekście zagwarantowania prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji), nie mogą jednak naruszać innych zasad konstytucyjnych gwarantujących prawo do sądu. Orzeczenia referendarzy sądowych dotyczące rozpoznawania skarg na czynności komorników sądowych dotyczą bezpośrednio praw i obowiązków stron postępowania egzekucyjnego, a zatem wierzycieli i dłużników. Przykładem takiego orzeczenia jest postanowienie uchylające czynność komornika sądowego w postaci zajęcia ruchomości w toku postępowania egzekucyjnego, na które skargę wnieśli wierzyciele w zawieszony przed sądem pytającym sprawie. Orzeczenie to prowadzi do pozbawienia możliwości prowadzenia egzekucji z określonego składnika majątkowego przez komornika sądowego, co może w konsekwencji mieć wpływ na możliwość zaspokojenia się w postępowaniu egzekucyjnym. Zdaniem sądu pytającego, strony postępowania egzekucyjnego, niezależnie od tego, czy referendarz sądowy uchyliłby czynność komornika sądowego, czy też oddalił skargę w tym zakresie, powinny mieć możliwość poddania takiego rozstrzygnięcia kontroli sądu. W przedmiotowej sprawie dwa organy pozasądowe, tj. komornik sądowy i referendarz sądowy, dokonały pew-

nych czynności, jednak nie podlegają one kontroli instancji sądowej na żadnym etapie. Z tego powodu, art. 767^{3a} zdanie pierwsze k.p.c. w zakresie, w jakim nie dopuszcza wniesienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego, jest według sądu pytającego sprzeczny z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik), w piśmie z 15 stycznia 2018 r. zgłosił udział w postępowaniu i przedstawił stanowisko, że art. 767^{3a} zdanie pierwsze k.p.c. w zakresie, w jakim wyłącza prawo wniesienia do sądu skargi na orzeczenie referendarza sądowego, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Rzecznik przypomniał, że ustawą nowelizującą znacznie rozszerzono kompetencje referendarzy sądowych w postępowaniu egzekucyjnym. W obowiązującym stanie prawnym, w postępowaniu egzekucyjnym, czynności zastrzeżone dla sądu, z pewnymi wyłączeniami, mogą być wykonywane przez referendarza sądowego. Rzecznik podkreślił, że referendarze sądowi nie mają jednak przymiotu niezawisłości, który cechuje sądy.

W ocenie Rzecznika, dążenie do zapewnienia szybkości postępowania i zwiększenia efektywności egzekucji poprzez ograniczenie kognicji sądów w ten sposób, że to organ pozasądowy – kontrolując czynności komornika – w sposób wyłączny i ostateczny rozstrzyga o prawach i obowiązkach stron postępowania egzekucyjnego, nie realizuje standardu konstytucyjnego wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Rzecznik podkreślił, że etap wykonania wyroku sądowego jest objęty gwarancją udzielaną przez art. 45 ust. 1 Konstytucji. Oznacza to, że również na etapie postępowania egzekucyjnego strony postępowania powinny mieć zapewniony dostęp do sądu. To właśnie sąd powinien kontrolować wykonanie „własnego” (w sensie instytucjonalnym) wyroku i sprawować pieczę nad tym, aby postępowanie egzekucyjne przebiegało zgodnie z prawem. Co więcej, istota egzekucji sądowej polega na stosowaniu przymusu przez organ państwowy. Sam zaś fakt stosowania przymusu przez organ państwowy powoduje, że kontrola tego środka jest konieczna.

Rzecznik przypomniał ponadto orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, który uznał za element prawa do sądu także prawo do wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego w postępowaniu egzekucyjnym (zob. wyrok TK z 4 listopada 2010 r., sygn. K 19/06, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 96), a także orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który stwierdził, że ochrona prawa do rzetelnego procesu sądowego zapewniana przez art. 6 Konwencji nie ustaje z chwilą wydania wyroku, gdyż jeśli wyrok nie może zostać wykonany, to prawo do sądu traci swój cel (zob. wyrok z 8 kwietnia 2004 r. w sprawie Assanidze przeciwko Gruzji, skarga nr 71503/01).

Rzecznik zwrócił ponadto uwagę, że zakres przedmiotowy stosowania gwarancji zawartych w art. 45 ust. 1 Konstytucji wyznacza pojęcie sprawy. Przypomniał, że pojęcie „sprawa” ma na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji znaczenie autonomiczne, a w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyraźna jest tendencja do objęcia gwarancjami jak najszerszego zakresu spraw – nie tylko z zakresu prawa materialnego, ale również kwestii incydentalnych regulowanych przez prawo procesowe. Zdaniem Rzecznika, skarga na czynności komornika inicjuje „sprawę” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji i powinna podlegać pełnym gwarancjom proceduralnym zapewnianym przez tę normę konstytucyjną. Ostateczne rozstrzygnięcie co do zasadności skargi na czynności komornika powinno należeć do niezawisłego sądu, a nie do organu, któremu takiego statusu przypisać nie można – referendarz nie może być uznany za sąd w rozumieniu konstytucyjnym. Rzecznik stwierdził przy tym, że samo powierzenie referendarzom rozpoznawania skarg na czynności komornika sądowego nie stanowi jeszcze naruszenia standardu wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Zastrzeżenia budzi samo wyłączenie nadzoru judykacyjnego nad orzeczeniem dotyczącym praw jednostki, wydanym przez referendarza, a więc organ niebędący sądem. Powołując się na dotychczasowe

orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznik ocenił, że ustawodawca nie może wyłączyć kontroli sądowej nad postępowaniem toczącym się przed referendarzem sądowym, który wydaje akt kształtujący sytuację prawną podmiotu konstytucyjnych praw i wolności – taki właśnie akt wydawany jest w postępowaniu egzekucyjnym, w szczególności na skutek złożenia skargi na czynności komornika.

Rzecznik przyznał, że absolutyzacja prawa do zaskarżenia każdego rozstrzygnięcia spowodowałaby niewydolność i paraliż poszczególnych postępowań, również tych, w których – tak jak w przypadku postępowania egzekucyjnego – szybkość działania aparatu państwa decyduje nie tylko o racji bytu takiego postępowania, ale przede wszystkim zapewnia efektywną realizację konstytucyjnego prawa jednostki do wykonania prawomocnego wyroku niezawisłego sądu. Dlatego też za uzasadnione należy uznać ograniczenie prawa do zażalenia na postanowienie sądu wydane w postępowaniu egzekucyjnym. Jednak, zdaniem Rzecznika, dążenie do jak najszybszego wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego nie może iść tak daleko, żeby ustawodawca, dla osiągnięcia tego celu, pozbawił stronę prawa podmiotowego, gwarantowanego na poziomie konstytucyjnym.

3. Sejm, w piśmie z 5 lipca 2018 r., wniósł o stwierdzenie, że art. 767^{3a} zdanie pierwsze k.p.c. w zakresie, w jakim nie przewiduje skargi na orzeczenie referendarza w przedmiocie skargi na czynności komornika sądowego, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Sejm wniósł ponadto o umorzenie postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Sejm uściślił pytanie prawne i poddał analizie brak skargi na orzeczenie referendarza jedynie w zakresie, w jakim dotyczy on rozpatrywania skargi na czynności komornika sądowego.

Zdaniem Sejmu, postępowanie ze skargi na czynności komornika nie jest samodzielną „sprawą” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji – jest nią całe postępowanie egzekucyjne. Postępowanie zainicjowane skargą na czynności komornika spełnia natomiast przesłanki postępowania wypadkowego odgrywającego wyłącznie rolę służebną wobec sprawy głównej; nie rozstrzyga o uprawnieniach stron (uczestników) postępowania egzekucyjnego z zakresu prawa materialnego, ale odnosi się wyłącznie do uprawnień wynikających z prawa procesowego; nie kończy postępowania egzekucyjnego, jak również nie zamyka jego samodzielnej części, lecz dotyczy kwestii incydentalnej, powstałej w toku postępowania. Sejm zauważył wprawdzie, że istnieje możliwość, że uchybienia proceduralne komornika sądowego wpłyną na wynik postępowania egzekucyjnego, prowadząc pośrednio do naruszenia materialnoprawnych uprawnień stron. Jest to jednak, zdaniem Sejmu, jedynie możliwa, a nie konieczna, konsekwencja tych uchybień, co według Sejmu nie jest wystarczające do uznania rozpatrywanego postępowania wypadkowego za „sprawę”, do której stosuje się gwarancje art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Sejm podkreślił ponadto, że orzeczenia referendarzy sądowych, w tym orzeczenie w przedmiocie skargi na czynności komornika, poddane są kontroli sądowej w trybie art. 380 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 362¹ i art. 397 § 2 k.p.c., co pozwala na ich weryfikację przez sąd w takim zakresie, w jakim ich wadliwość ma wpływ na treść późniejszych, zaskarżalnych orzeczeń.

W odniesieniu do art. 78 Konstytucji, Sejm ocenił, że nie jest on właściwym wzorcem kontroli, ponieważ postanowienie referendarza w przedmiocie rozstrzygnięcia skargi na czynności komornika nie może być kwalifikowane jako orzeczenie wydane w pierwszej instancji w rozumieniu tego przepisu.

4. Prokurator Generalny, w piśmie z 31 lipca 2018 r., zajął stanowisko, że art. 767^{3a} zdanie pierwsze k.p.c. w zakresie, w jakim wyłącza prawo wniesienia do sądu skargi na po-

stanowienie referendarza sądowego, rozstrzygającego skargę na czynność komornika sądowego, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Zdaniem Prokuratora Generalnego, w pozostałym zakresie postępowanie należy umorzyć ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Prokurator Generalny, podobnie jak Sejm, uściślił pytanie prawne, ograniczając jego zakres – z uwagi na wymogi związane ze spełnieniem przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego – do zaskarżalności postanowienia referendarza sądowego rozstrzygającego skargę na czynność komornika sądowego.

W odniesieniu do art. 78 Konstytucji jako wzorca kontroli, Prokurator Generalny wskazał, że w tym zakresie sąd pytający nie dopełnił obowiązku uzasadnienia zarzutu naruszenia tego przepisu. Rozważanie zarzutu braku zaskarżalności postanowienia referendarza sądowego w kontekście prawa do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydawanych w pierwszej instancji nie jest uzasadnione, ponieważ to właśnie rozstrzygnięcie referendarza sądowego, weryfikującego czynności komornika, należy uznać za orzeczenie drugiej instancji.

Odnosząc się do art. 45 Konstytucji, Prokurator Generalny podniósł, że zarówno prawo do sądu, jak i zasada sprawiedliwości proceduralnej nie mają charakteru bezwzględnych i mogą podlegać ograniczeniom spełniającym wymogi art. 31 ust. 3 Konstytucji. Prokurator Generalny ocenił, że wobec szerokiego wachlarza czynności komornika sądowego, jakie mogą być przedmiotem skargi rozpoznawanej przez referendarza sądowego, nieuzasadnione jest przyjęcie generalnego założenia, że zasada sprawiedliwości proceduralnej wymaga poddania kontroli sądowej każdego wydanego przez referendarza postanowienia, którego przedmiotem jest rozpoznanie skargi na czynności komornika sądowego. Zdaniem Prokuratora Generalnego, pozostawałoby to w sprzeczności z postulatem szybkości i sprawności postępowania egzekucyjnego. Nadmierne poszerzenie możliwości kwestionowania jednostkowych rozstrzygnięć zapadających w stadium wykonawczym postępowania egzekucyjnego mogłoby prowadzić do utrudnienia, a niekiedy do praktycznego wstrzymania egzekucji, co kolidowałoby z zagwarantowanym wierzycielowi prawem do sądu w aspekcie prawa do wykonania prawomocnego orzeczenia sądu.

Prokurator Generalny wskazał również, podobnie jak Sejm, na art. 380 k.p.c., zgodnie z którym sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy – przyznając jednak, że możliwość zastosowania tego przepisu w postępowaniu egzekucyjnym może być, ze względu na jego specyfikę, istotnie ograniczona.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.

2. Objęta pytaniem prawnym treść art. 767^{3a} zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.) została zmieniona na mocy art. 1 pkt 220 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469; dalej: ustawa zmieniająca z 2019 r.).

Obecnie art. 767^{3a} k.p.c. ma brzmienie następujące:

„§ 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego nie powoduje utraty mocy zaskarżonego postanowienia.

§ 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne.

§ 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu”.

Jak wskazano w uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej z 2019 r. (zob. druk sejmowy 3137, VIII kadencja), powyższa zmiana została dokonana w ramach nowej regulacji postępowania zażaleniowego i katalogu rozstrzygnięć sądu, od których służy zażalenie.

3. Przepis przejściowy, zawarty w art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej z 2019 r. stanowi, że „[d]o spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 i art. 5, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą”.

4. Trybunał Konstytucyjny dostrzega, że przepis o treści literalnie niemal tożsamej z przepisem objętym rozpoznawanym pytaniem prawnym znalazł się w art. 398²² § 1 k.p.c. (w części pierwszej: Postępowanie rozpoznawcze, księdze pierwszej: Proces, tytule VI: Postępowanie, dziale Vb: Skarga na orzeczenie referendarza sądowego). Jednak zmiana przez ustawodawcę koncepcji regulacyjnej w wyżej określonym zakresie, usytuowanie wskazanego przepisu w innym otoczeniu normatywnym, na wyraźnie innym miejscu w ramach systematyki wewnętrznej kodeksu postępowania cywilnego, prowadzi do wniosku, że akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał – w kształcie, który był podstawą pytania prawnego.

5. Okoliczności wskazane w punktach poprzedzających zobowiązują Trybunał Konstytucyjny do umorzenia postępowania wobec zaktualizowania się przesłanki określonej w art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p.TK – czynią zbędnym odnoszenie się do innych warunków dopuszczalności merytorycznego rozstrzygnięcia pytania prawnego.

Mając na uwadze wszystkie wyżej przedstawione racje, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.